

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXXIX. De veniali peccato secundum se.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

inquantum negligit homo addiscere ea, per quae po-
teit se in diuino amore conseruare.

Car. ante
med. habet
hic lib. to. 4.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut Aug. dicit
in lib. contra Mendacium, Ea quae sunt secundum se
mala, nullo fine benefici possunt; homicidium au-
tem est occisio innocentis, & hoc nullo modo be-
ne fieri potest. Sed iudex, qui occidit latronem, uel
miles, qui occidit hostem reipublicae, non appellan-
tur homicidae, ut * Aug. dicit in lib. de lib. arb.

lib. 1. ca. 4. &
5. com. 1.

QVAESTIO LXXXIX.

De peccato ueniali secundum se in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de peccato ue-
niali secundum se.

ET CIRCA hoc queruntur sex.

¶ Primo, Vtrum peccatum ueniale causet maculam
in anima.

¶ Secundò, de distinctione peccati uenialis, prout
figuratur per lignum, foenum, & stipulam primò
Corinth. 3.

¶ Tertio, Vtrum homo in statu innocentiae potue-
rit peccare uenialiter.

¶ Quarto, Vtrum angelus bonus, uel malus possit
peccare uenialiter.

¶ Quintò, Vtrum primi motus infidelium sint pec-
cata uenialia.

¶ Sextò, Vtrum ueniale possit esse in aliquo simul
cum solo peccato originali.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum peccatum ueniale causet maculam in anima.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod pec-
catum ueniale causet maculam in anima. Dic-
it enim * Aug. in lib. de penitentia, quod pec-
cata uenialia, si multiplicentur, decorè nostrum ita
exterminant, ut a celestis sponsi amplexibus nos se-
parent: sed nihil aliud est macula, quam detrimen-
tum decoris. ergo peccata uenialia causant maculam
in anima.

2. q. 87. ar. 2.
ad. 3. o. di.
16. q. 2. ar. 1.
q. 2. ad 3. &
1. q. 2. ad 1.
ar. 2. q. 1. ad
1. & ma. q. 7.
ar. 1. cor. &
Psal. 14.
1. de medi-
cina peni-
e. ante me-
to. 9. & 1r.
de sãtis 4r.
to. 10.

¶ 2 Præ. Peccatum mortale causat maculam in ani-
ma, propter inordinationem actus, & affectus ipsius
peccantis: sed in peccato ueniali est quædam deo rdi-
natio actus, & affectus. ergo peccatum ueniale causat
maculam in anima.

¶ 3 Præ. Macula animæ causatur ex contactu rei tem-
poralis per amorè, ut * supra dictum est: sed in peccato
ueniali anima inordinato amore cõtigit re ipsã.
ergo peccatum ueniale inducit maculam in anima.

q. 86. ar. 1.

Sed contra est, quod dicitur Ephes. 5. Vi exhi-
beret ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem
maculam, aut rugam. * Glos. id est, aliquod peccatum
criminale. ergo proprium peccati mortalis esse uide-
tur, quod maculam in anima causet.

q. 6. interli-
neat. ibi.

RESPON. Dicendum, quod sicut * dictis patet,
macula importat detrimentum nitoris ex aliquo cõ-
tactu, sicut in corporalibus patet, ex quibus per simi-
litudinem nomen maculæ ad animam trãsfertur. Si-
cut autè in corpore est duplex nitor, unus quidè ex
intrinsicca dispositione mēbrorũ & coloris, alius au-
tem ex exteriori claritate superueniente: ita et in ani-
ma est duplex nitor, unus quidem habitualis quasi
intrinsecus, alius autem actualis, quasi exterior ful-
gor. Peccatum autem ueniale impedit quidem nito-
rem actualem, non tamen habitualem: quia nõ exclu-
dit, neque diminuit habitũ charitatis, & aliarum uir-

q. 89. ar. 1.

factum, ut * infra patebit, sed solum impedit
actum. Macula autem importat aliquid man-
re maculata, unde magis uidetur petiuerit ad de-
mentum habitualis nitoris, quam actualis. unde
priore loquendo, peccatum ueniale non causet ma-
culam in anima: Et si alicubi dicatur macula induci
hoc est secundum quid inquantum impedit nitor
qui est ex actibus uirtutum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. Augustin. hoc
tur in eo casu, in quo multa peccata uenialia cõ-
tinue inducunt ad mortale, aliter autem non sepe-
rent ab amplexu celestis sponsi.

AD SECVDVM Dicendum, q. inordinatio actus
peccato mortali corrumpit habitum uirtutis, ut
tem in peccato ueniali.

AD TERTIVM dicendum, quod in peccato
G tali anima per amorè contingit rem temporalem
quasi finem, & per hoc totaliter impeditur in
splendoris gratiæ, qui prouenit in eos, qui Deo
herentur ultimo fini per charitatem, sed in pec-
ueniali non adheret homo creaturæ tanquam fi-
timo. unde non est simile.

ARTICVLVS II.

Vtrum conuenienter peccata uenialia per lignum, foenum
& stipulam designentur.

AD SECVDVM sic proceditur. Videtur, quod
H uenienter peccata uenialia per lignum, foenum
& stipulam designentur. Lignum enim, foenum,
stipula, dicuntur superædificari spirituali fundamē-
to: sed peccata uenialia sunt præter spirituale fun-
damentum, sicut etiam quælibet falsa opinioniones sunt
ter sciam, ergo peccata uenialia non conueni-
ter designantur per lignum, foenum, & stipulam.

¶ 2 Præ. Ille qui ædificat lignum, foenum, & sti-
lam, sic saluus erit quasi per ignem, sed quando
ille qui committit peccata uenialia, non erit saluus
per ignem, puta, cum peccata uenialia inueni-
tur in eo, qui decedit cum peccato mortali. ergo
conuenienter per lignum, foenum, & stipulam pe-
ta uenialia designantur.

¶ 3 Præ. Secundum Apostolum, Alii sunt qui
ædificant aurum, argentum, lapides pretiosos, id est
rem Dei, & proximi, & bona opera, & alii qui æ-
cant lignum, foenum, & stipulam: sed peccata ueni-
committunt etiam illi qui diligunt Deum, & pa-
mum, & bona opera faciunt. dicitur enim prima
nis secundo: Si dixerimus quia peccatum non ha-
mus, nos ipsos seducimus. ergo non conuenienter
signantur peccata uenialia per ista tria.

¶ 4 Præterea. Multo plures differentie, & gra-
sunt peccatorum uenialium, quam tres. et
inconuenienter sub his tribus comprehenduntur.

RESPON. Dicendum, quod Augustinus in
K rinth. tertio dicit de eo qui superædificat lignum,
foenum, & stipulam, quod saluus erit quasi per
& sic patietur penam, sed non æternam; remanet
penæ temporalis proprie pertinet ad peccatum
niale, ut * dictum est. ergo per illa tria signantur
peccata uenialia.

RESPONDEO. Dicendum, quod quidam
tellexerunt fundamentum esse fidem informem
per quam aliqui ædificant bona opera, quæ figu-
tur per aurum, argentum, & lapides pretiosos: et
dã uerò peccata et mortalia, q. figurantur per
gnum, foenum, & stipulam. Sed hanc expol-

ARTICVLVS III.

¶ Suber Quaestiois octuagesimanona ar esculum versum.

Vtrum homo in statu innocentie potuerit peccare uenialiter.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod homo in statu innocentie potuerit peccare uenialiter: quia super illud 1. ad Timoth. 2. Adam non est seductus, dicitur glof. Inexpertus diuine feueritatis in eo falli potuit, ut crederet ueniale esse commissum: sed hoc non credidisset, nisi uenialiter peccare potuisset. ergo uenialiter peccare potuit, non peccando mortaliter.

¶ 2 Præf. ¶ Auguf. dicit. 1. super Gen. ad literam: Non est arbitrandum, quod esset hominem deiecturus tentator, nisi præcessisset in anima hominis quædam elatio comprimenda: elatio autem deiectionem præcedens, quæ facta est per peccatum mortale, nõ potuit esse nisi peccatum ueniale. Similiter etiam in eodem Auguf. * dicit quod uirum sollicitauit aliqua experiendi cupiditas, cum muliere uidisset sumpto uetito pomo nõ esse mortuam. Videtur et fuisse in Eua aliquis infidelitatis motus in hoc, quod de uerbis Domini dubitauit, ut patet per hoc quod dixit: Ne forte moriamur, ut habetur Gen. 3. hæc autem uidentur uenialia peccata. ergo homo potuit uenialiter peccare, antequam mortaliter peccaret.

¶ 3 Præf. Peccatum mortale magis opponitur integritati primi status, quam peccatum ueniale: sed homo potuit peccare mortaliter nõ obstante integritate primi status. ergo etiam potuit peccare uenialiter.

SED CONTRA est, quod cuiuslibet peccato debetur aliqua pena: sed nihil poenale esse potuit in statu innocentie, ut * Aug. dicit 14. de Ciui. Dei. ergo nõ potuit peccare aliquo peccato, quo nõ ciuceretur ab illo integritatis statu: sed peccatum ueniale non mutat statum hominis. ergo non potuit peccare uenialiter.

RESPON. Dicendum, quod communitèr ponitur, quod homo in statu innocentie nõ potuit uenialiter peccare. Hoc etiam non est sic intelligendum, quasi id quod nobis est ueniale, si ipse committeret, esset sibi mortale propter altitudinẽ sui status. Dignitas enim personæ est quædam circunstantia aggrauans peccatum, non tamen transfert in aliam speciem, nisi forte superueniente deformitate inobedientie, uel uoti, uel alicuius hmoi: quod in proposito dici non potest. Vñ quod est de se ueniale, nõ potuit

Prima Secunda s. Thoma.

Missis articulis primis quærit 89. in tertio articulo, dubium occurrit ex Scoto in uigefimaprima distinctione, secundi sententia tenente quod in statu innocentie potuit homo peccare uenialiter absque mortali peccato: arguitque quadrupliciter ad hoc. Primo, quia donum originalis iustitie non perfectius coniungebat hominem ultimo fini, quam quæcumque gratia gratum faciens coniungit nunc uiatorum: sed cum gratia quacunque uiatoris nunc stat ueniale peccatum: quia si dixerimus, quia peccatum non habemus &c. ergo.

¶ Præterea, Adam tunc potuit committere ueniale ex genere, puta, dicere uerbum otiosum. ergo.

¶ Præterea, Sequeretur quod mortale, & ueniale æque repugnarent rectitudi- ni status innocentie: quia utrumque est ei impossibile, & corrumperet eum.

¶ Præterea, Ab extremo ad extremum nõ fit transitus nisi per medium: sed ueniale medium est inter iustitiam, & mortale. ergo.

¶ Ad primum horum dicitur, quod peccat secundum nõ causam, ut causam, & secundum figuram dictionis mutando sic, uel plura in magis, uel econuerso. Iustitia enim originalis non quia magis, sed quia sic, uel pluribus modis, coniungebat ultimo fini, repugnat peccato ueniali: quia sic coniungebat ultimo fini, ut omnino inferius in fallibili liter ordinaretur sub suo superiore.

Et cum contra hanc rationem instat Scoto, quia peccatum ueniale committitur etiam in parte superiori, ut patet de primis motibus infidelitatis: patet responsio ex litera, scilicet quod ipsa pars superior, ut BB 3 ha-

2. di. 21. q. 2. ar. 3. & 3. di. 34. ar. 4. ad 4. & mai. q. 2. ar. 8. ad 1. & q. 7. ar. 3. Est q. 1. Aug. 14. de Ciui. Dei cap. 1. in 5. to. 5.

Li. 1. ca. 5. in prin. to. 3.

Capio. to. 5

improbat Auguf. in libro de fide, & operibus: A quia ut Apof. dicit ad Galatas quinto. Qui opera carnis facit, regnum Dei non confequetur, quod est faluum fieri. Apof. autem dicit, quod ille qui edificat lignum, fœnum, & ftipulam, faluus erit quafi per ignem. unde non potest intelligi, quod plignu, fœnum, & ftipulam peccata mortalia designentur. Dicunt ergo quidam, quod per lignum, fœnum, & ftipulam significantur opera bona, quæ fuperadificatur quidem ftipulam ad ificio, fed tamen comifcent fe eis peccata uenialia: ficur cum aliquis habet curam rei familiaris, quod bonum est, commifcet fe ftipulam amoruel uxoris, uel filiorum, uel poffeffionum. sub Deo tamen, ita fcilicet quod pro his hominum nihil uellet facere contra Deum. Sed hoc iterum non uidetur conuenienter dici. Manifeftum est enim, quod omnia opera bona referuntur ad charitatem Dei, & proximi, unde pertinent ad aurum, argẽtum, & lapides pretiofos. non ergo ad lignum, fœnu, & ftipulam.

¶ Et ideo dicendum est, quod ipsa peccata uenialia, que admifcent fe procurantibus terrena, significantur per lignum, fœnum, & ftipulam. Sicur enim huiusmodi congregantur in domo, & non pertinent ad fubftantiam edificii, & poffunt comburi ad ificio remanente, ita etiam peccata uenialia multiplicantur in homine, manente ftipulam ad ificio, & pro iftis patitur ignem uel temporalis tribulationis in hac uita, uel purgatorii poft hanc uitam, & tamen falutem cõ fequitur æternam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod peccata uenialia non dicuntur fuperadificari ftipulam fundamentum, quafi directe fupra iftum pofita, fed quia ponuntur iuxta iftum, ficur accipitur Pfalmo centefimotrigefimo sexto. Super flumina Babylonis, id est, iuxta, quia peccata uenialia non destrunt ftipulam ad ificio, ut * dicitur est.

AD SECVM dicendum, quod non dicitur de quoocunque ad ificant lignum, fœnum, & ftipulam, quod faluus fit quafi per ignem, fed folum de eo, qui ad ificat fupra fundamentum, quod quidem non est fides informis, ut quidam eftimabant, fed fides formata charitate, fecundum illud Ephel. 3. In charitate radicati, & fundati. Ille ergo qui deccdit cum peccato mortali, & uenialibus, habet quidem lignum, fœnum, & ftipulam, fed non funt fuperadificata fupra fundamentum ftipulam, & ideo non erit faluus fic quafi per ignem.

AD TERTIVM dicendum, quod illi, qui funt abfttracta cura temporalium rerum, etfi aliquando uenialiter peccant, tamen leuia peccata uenialia comittunt, & frequentiffime per feruorem charitatis purgantur. Vnde tales non fuper ad ificant uenialia, quia in eis modicum manent: fed peccata uenialia ipforum, qui circa terrena occupantur, diutius manent, quia non ita frequenter recurrere poffunt ad huiusmodi peccata uenialia delenda per charitatis feruorem.

AD QVARTVM Dicendum, quod ficur * Philofophus dicit in primo de celo. Omnia tribus includuntur, fcilicet principio, medio, & fine, & fecundum hoc omnes gradus uenialium peccatorum ad tria reducuntur, fcilicet ad lignum, quod diutius manet in igne, ad ftipulam quæ citis fine expeditur, ad fœnum quod medio modo fe habet fecundum quod peccata uenialia funt maioris, uel minoris adherentie uel grauitatis, citius uel tardius per ignem purgantur.

AD SECUNDUM dicendum, quod angelus non potuit minus diligere creaturam, quam Deum, nisi simul referens eam in Deum, sicut in ultimum finem, uel aliquem finem inordinatum, ratione iam dicta.

AD TERTIUM dicendum, quod omnia illa quae uidentur esse uenialia, demones procurant, ut homines ad sui familiaritatem attrahant, & sic deducant eos in peccatum mortale: unde in omnibus mortaliter peccant propter intentionem finis.

ARTICULUS V.

Utrum primi motus sensualitatis infidelibus sint peccata mortalia.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod primi motus sensualitatis in infidelibus sint peccata mortalia. Dicit enim Apostolus ad Romanos octauo, quod nihil est damnationis his, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant, & loquitur ibi de concupiscentia sensualitatis, ut ex praemissis apparet. haec ergo causa est quare concupiscere non sit damnabile his, qui non secundum carnem ambulant, consentiendo scilicet concupiscentiae, quae sunt in Christo Iesu; sed infideles non sunt in Christo Iesu, ergo in infidelibus est damnabile. primi igitur motus infidelium sunt peccata mortalia.

¶ 2 Praterca. Anselmus dicit in libro de gratia & lib. arb. * Qui non sunt in Christo sentientes carne, sequuntur damnationem, etiam si non secundum carnem ambulant: sed damnatio non debetur nisi peccato mortali. ergo cum homo sentiat carnem secundum primum motum concupiscentiae, ut quod primus motus concupiscentiae in infidelibus sit peccatum mortale.

¶ 3 Praterca. Anselmus dicit in eodem libro, Sic est factus homo, ut concupiscentiam sentire non deberet. hoc autem debitum uidetur homini remissum per gratiam baptismalem, quam infideles non habent. ergo quando cumque infidelis concupiscit, etiam si non consentiat, peccat mortaliter contra debitum faciens.

SED CONTRA est, quod dicitur Actuum decimo. Non est personarum acceptor Deus. quod ergo uni non imputat ad damnationem, nec alteri: sed primos motus fidelibus non imputat ad damnationem. ergo etiam nec infidelibus.

RESPONDEO. Dicendum, quod irrationabiliter dicitur, quod primi motus infidelium sint peccata mortalia, si eis non consentiatur. & hoc

pater dupliciter. Primo quidem, quia ipsa sensualitas non potest esse subiectum peccati mortalis, ut supra est habitum. * est autem eadem natura sensualitatis in infidelibus & fidelibus: unde non potest esse, quod solus motus sensualitatis in infidelibus sit peccatum mortale. Alio modo ex statu ipsius peccantis. nunquam enim dignitas personae diminuit peccatum, sed magis auget, ut ex * supra dictis patet. unde nec peccatum est minus in infideli, quam in infideli, sed multo maius. Nam & infidelium peccata magis merentur ueniam propter ignorantiam, secundum illud I. ad Timot. 1. Misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate mea; & peccata fidelium aggrauantur propter gratiae sacramenta, secundum illud Hebr. 10. Quanto magis putatis deteriori mereri supplicia, qui sanguinem Testamenti, in quo sanctificatus est, pollutum duxerit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Apostolus loquitur de damnatione debita peccato originali, quae auferitur per gratiam Iesu Christi, quamuis maneat concupiscentiae fomes. unde hoc quod fideles concupiscunt, non est in eis signum damnationis originalis peccati, sicut est in infidelibus. Et hoc modo intelligendum est * dictum Anselmi. Unde patet solutio ad secundum.

AD TERTIUM dicendum, quod illud debitum non concupiscendi, erat per originalem iustitiam. unde id quod opponitur tali debito, non pertinet ad peccatum actuale, sed ad peccatum originale.

ARTICULUS VI.

Utrum peccatum ueniale possit esse in aliquo cum solo originali.

AD SEXTUM sic proceditur. Videtur, quod peccatum ueniale possit esse in aliquo cum solo originali. Dispositio enim praecedit habitum: sed ueniale est dispositio ad mortale, ut * supra dictum est. ergo ueniale in infideli, cui non remittitur originale, inuenitur ante mortale: & sic quandoque infideles habent peccata uenialia cum originali sine mortalibus.

¶ 2 Praterca. Minus habet de connexionione & convenientia ueniale cum mortali, quam mortale peccatum cum mortali: sed infidelis subiectus originali peccato potest committere unum peccatum mortale, & non aliud.

Prima Secunda S. Thome.

quod minus requiritur ad faciendum aliquid imperfectum, quam perfectum. Peccatum enim mortale constat esse perfectum, & ueniale imperfectum: & quod non omne excusans a maiore, excusat a minore, ut patet in infidelibus, qui excusantur ab infidelitatis peccato, si nihil audiverunt, & non ab aliis, a quibus caueret, si esset Christiani.

Ad haec dubia dicitur, quod cum in litera explicite dicitur, Multo magis excusatur a ueniali, si committat aliquid, quod sit ex genere suo tale, dubium non est quod de ueniali ex genere in illis uerbis loquitur. & intendit, quod puero committente aliquid mortale ex genere, & aliquid ueniale ex genere, si defectus aetatis excusatur eum a mortali, excusat etiam a ueniali, & multo magis. Et quod excuset etiam a ueniali in promptu est ratio: quia utrumque libertatem exigit, & conuenit in hoc, quod est fieri possibile deliberare. & indeliberate. Potest enim quis deliberare uerbum otiosum dicere, & habere primum motum ad dicendum illud, & desistere. unde si imposita libertas excusatur ab actu mortali, quia constituit ipsum extra mortale genus, excusatur quoque eadem ratione ab actu ueniali, quia extra mortale quoque genus constituit ipsum. Quod autem multo magis excusatur a ueniali, ratio est: quia in maiori includitur minus, constat autem quod ceteris paribus, ex parte agentis peccatum ueniale & mortale ex genere sic se habent, sicut maius, & minus: propter quod si impedimentum libertatis factum est ad faciendum quod actus tam malus, scilicet ex genere mortalis commissus a puero, sibi non imputatur, a fortiori subiicit ad faciendum, q.

postum in arg. 2.

3. q. 90. ar. 4. ad 3. & 2. dia. 28. ar. 3. ad 5. & dist. 42. q. 1. ar. 5. ad 7. & 4. di. 5. q. 1. ar. 3. ad 6. & 1. q. 14. ar. 1. ad 2. & q. 28. ar. ad 4. & malo. q. 1. ar. 2. ad 8. & q. 7. ar. 10. ad 8. q. 28. ar. 3.

BB 4 actus

actus minus malus ei non imputetur sicut si quis in bello occidendo excusatur ab homicidio, sed peccando, excusatur a rapina, eade ratione. Et cum contra hanc responsionem obiicitur: quia non habetur intentum universaliter de omni peccato veniali, respondetur, quod ex hoc habetur intentum universaliter: quia peccatum veniale ex imperfectioe actus presupponit libertatem sufficientem ad peccatum mortale: quia presupponit, quod possibile a libera ratione impeditur. Unde puer, qui a commisso actu mortali excusatur propter defectum libertatis, non imputatur etiam quicunque motus in actu peccati mortalis, vel venialis propter defectum libertatis exacte ad praeveniendum, impediendum, & dominandum his motibus. Et simile esset de somnolento si nulla praecessisset culpabilis occasio, vel superfuitatis somni, vel occurrentis cogitationis, quae in proposito non habent locum: quia defectus aetatis prohibens libertatem, inculpabilis omnino est. Sufficienter igitur auctor docuit de perfectis actibus moralibus in genere morali, & venialis tractans, ut ex illis imperfectis etiam ferrentur, ut declaratum est.

¶ Ad obiectiones autem contra secundum dubium dicitur, quod licet ad peccandum venialiter minus libertatis sufficiat in exercitio, quam in mortali, quia absque deliberatione peccatur venialiter, non tamen minus sufficit in facultate: quia non peccatur venialiter absque libera facultate dominandi super singulos motus, quae facultas absque plena libertate non est. Nec recte inflatur contra illam regulam, Excusans a maiore excusatur a minore: quoniam intelligitur ceteris paribus. constat autem quod non sunt cetera paria instantia: quia lumen rationis est in infidelibus ostendens illis bona moralia, quae non sequuntur, unde illi qui excusantur a peccato infidelitatis, quod est minus, excusantur quoque a peccato omissionis sacramenta fidei non recipiendo, quod est minus, quia hic cetera sunt paria: neutrum enim est aliis cognatum &c. & non a peccato fornicationis, quod est ratione naturaliter prohibitum.

¶ In eodem 6. arti. quest. 89. circa illa verba. Primum quod tunc homini cogitandum occurrit, est deliberare de seipso: dubia duo occurrunt. Primum est, an hoc intelligatur de facto, an de debito, id est, an ita sit, quod homini incipienti habere usum lib. arb. occurrat de facto haec cogitatio, an occurrere debeat, quia, scilicet tenetur ad hoc, cogitandum. Si enim intelligitur, quod de facto ita est, in primis falsum assumitur: nam primum occurrens est bonum, quod naturaliter appetitur: deinde hoc aut voluntarie dicitur, aut propter rationem in responsione ad tertium allatum, quia scilicet finis est prior in intentione: ipse autem met est finis, ad quem alia ordinatur. Sed haec responsio non concludit illud, tum quia falsum est, quod ipsemet sit finis, cum sit propter aliud: tum quia ex hoc, quod ipsemet occurrit ut finis, non sequitur, quod de ipso sit deliberatio. Demum, quia non experimur in nobis, quod nobis primo haec cogitatio occurrat. Si autem intelligitur de debito, probandum esset hoc.

¶ Si ratio in littera posita asseratur, tunc insurgit secundum dubium: quia aut intendit, quod ipsemet primo occurrit ut finis, aut ut ad finem. Si ut finis, non oportet quod deliberet de seipso, sed sufficit quod non amet se plusquam Deum. Et sic nullo precepto, affirmativo tenebitur pro tunc ad ordinandum se, sed negativo, scilicet non inordinare amandum se, cuius observatio stat cum peccato veniali: & voluntate studendi in Grammatica sicut ad finem. Et sic verba corporis articuli consonant, scilicet deliberare de seipso: sed ratio allata in littera in responsione ad tertium, nihil valet: & cum sola sit allata, omnia sine rationis fundamento restant.

¶ Ad has dubitationes simul respondendo dicitur, quod verba littere intelliguntur non solum de debito, sed de facto, & de seipso quodammodo ut sine, & quodammodo ut ad finem.

¶ Ad cuius evidenciam advertendum est, quod in occurrente primo fine inveniuntur duo, scilicet quod appetitur, & cui appetitur. primum est amatum amore concupiscentiae: secundum amore amicitiae. Et quia amabile quidem bonum, unicuique an rem proprium: & amabilia quae sunt ad alios, veniunt ex amabili ad se, primum cui appetitur, est ipsemet appetens, & quia concupitum ordinatur ad amatum amicitiae, & non e converso: ideo primus simpliciter finis occurrens appetenti, est ipsemet qui est finis omnium concupisibilitium, ad quem omnia concupisibilia naturaliter ordinantur. Quia ergo finis est prior in in-

entione, & ipsemet puer est finis primum amatum amicitiae, non concupiscentiae de facto, oportet quod primum de facto occurrens pueri voluntati, sit ipsemet, ad quem alia concupisibilia ordinantur. Completo autem hoc naturali occurru, quo puer naturaliter nobis bonum, ac beatitudinem, consequens est, ut appetatur etiam in maximis sceleratis contigit. In illo autem spatio quantumcumque brevis, potest peccare venialiter. ergo peccatum veniale potest esse in aliquo cum originali peccato absque mortali.

¶ SED CONTRA est, quia pro peccato originali puniuntur ho-

¶ tus, quam ipsemet, secundum partes, seu partialiter suas, consequens est, quod primum sollicitus puerum liberare, quod sibi secundum seipsum totum non fecerit, vel illum respectum appetendum est. Hoc autem est de re de seipso, & ordinare se ad finem: quia id quod sibi cupit amato secundum se totum est appetendum, est finis, quod ipse ordinatur. Unde si sibi appetendum censuerit bonum, nescit in consilio, ut atas illa concludit, bene deliberat ipse, finem suum in vera beatitudine collocans, quae est perfecte, & inchoative. Non plus enim exigitur a pueri omissionis reus est: ut in littera dicitur in responsione ad hoc. Ex his autem dicitur ad obiectionem contra primum, quod non occurrere seipsum, ut finem amatum amicitiae, dum primo proficit bonum, ratione continetur: quia omne concupitum cui concupiscitur, & cum consistit, quod non alteri, ergo sibi licet quod de facto occurrit ipsemet, ut deliberabilis, quantum ex rerum ordine, probatum est, quia est praecipue quantum quia rerum ordo nulla tunc culpa perverius est, ideo ordinem facti series quantum ad occurrit sequitur. Verum est, quod occurrit illum non necessario voluntas appetens, sed potest non cogitare, & omittit, ut in littera dicitur, nihil obstat, quod bonum, aut beatitudo primo occurrit, a concupisibile ut unumque occurrit: nec quod ipsemet puer sit finis, immo ex hoc habetur ratio, quod non dicitur: quia finis est praecipue amatus, & de ipso primo do sequitur. & sic esse finem amatum amicitiae, licet non de primo deliberabile, est enim sic finis, quod potest esse finem: & propterea non est falsum, ipsum esse finem, estvens in intentu conclusionis. Et per hoc patet solutio reliqua questionum.

¶ In eodem sexto articulo questionis octavae in articulo bium adhuc superest in tertio argumenti responsio: cum deliberatio de seipso fiat in tempore, quia deliberatio tempore fit intra tempus deliberationem mentis, ut puer peccare venialiter, puta, curiose videndo materem equum inter deliberandum de fine: & sic cum non tenetur ad eligendum finem debitum ante terminatam deliberationem, sequitur quod poterit peccare venialiter ante peccatum mortale, & tamen quam cito potest, dat operam ad hoc de seipso.

¶ Ad hoc dicitur, quod non quam cito potest deliberat inter deliberandum ad aliud divergit. Cum enim inchoativa sit maior seipso, & a maiori virtute citius fiat, quam a minore ceteris partibus, consequens est ut cito liberet non divergens, quam divergens: ac per hoc ad aliud apicere utique, non quam cito potest deliberare, ut iam suam minuit: & sic reus est omissionis precepti divergens, non quam cito potest deliberare, quamvis non tenetur ante terminum deliberationis re, teneatur tamen ante terminum nullum impedimentum ponere charitati, & propterea apponendo peccatum taliter ante terminum, sicut deliberationis operam ante instant, quod terminasset deliberationem, peccati missione.

¶ Circa eundem articulum sextum questionis octavae nonae, duplex questio ex dictis insurgit. Prima est, an baptizatus tenetur in principio suae discretionis ad operam in Deum, sicut de non baptizato dictum est. Secunda quod si tenetur, an quilibet baptizatus sit de hac praeservatione dubius, & teneatur consequenter occurrere quantum de dubio.

¶ Ad primam questionem dicendum est, quod cum primum illud fundetur super processu naturae, & gratia dicitur naturam per modum naturae, absque dubio tenetur baptizatus ad deliberandum de seipso in principio suae

QVAESTIO XC.

De legibus, in quatuor articulos diuisa.

Consequenter considerandum est de principiis exterioribus actuum.

Principium autem exterius ad malum inclinans est diabolus, de cuius tentatione in primo dictum est.

Principium autem exterius ad bonum, est Deus, qui & nos instruit per legem, & iurat per gratiam.

Vnde primo de lege, secundo de gratia dicendum est.

Circa legem autem in primo oportet considerare de ipsa lege in communi, secundo de partibus eius.

Circa legem autem in communi, tria occurrunt consideranda. Primo quidem de essentia ipsius.

Secundo, de differentia legum. Tertio, de effectibus legis.

Circa primum, quaruntur quatuor. Primo, Vtrum lex sit aliquid rationis.

Secundo, de fine legis. Tertio, de causa eius. Quarto, de promulgatione ipsius.

ARTICVLVS PRIMVS. Vtrum lex sit aliquid rationis.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod lex non sit aliquid rationis.

Dicit enim Apostolus ad Romanos 7. Video aliam legem in membris meis &c. sed nihil quod est rationis, est in membris, quia ratio non utitur organo corporali, ergo lex non est aliquid rationis.

2. Præterea. In ratione non est nisi potentia habitus, & actus, sed lex non est ipsa potentia rationis, similiter etiam non est aliquis habitus rationis, quia habitus rationis sunt uirtutes intellectuales de quibus supra dictum est, nec etiam actus rationis est, quia cessante rationis actu, lex cessaret, puta in dormientibus, ergo lex non est aliquid rationis.

3. Præterea. Lex mouet eos, qui subijciuntur legi, ad recte agendum, sed mouere ad agendum proprie pertinet ad uoluntatem, ut patet ex præmissis, ergo lex non pertinet ad rationem, sed magis ad uoluntatem, secundum quod etiam Iurisperitus dicit. Quod placuit principi, legis habet uigorem.

Si contra est, quod ad legem pertinet precipere, & prohibere, sed imperare est rationis, ut supra habitum, ergo lex est aliquid rationis.

Super questionis nonagesimo articulo primo.

In responsione ad secundum primum art. q. 90. Nota proportionem inter syllogismum speculatiuum, & practicum, quod ille totus in intellectu est, ille autem in intellectu principia, quæ sunt leges, conclusionem autem in operatione habet quod de practico in actu practico exercito intelligitur, ut ex supradictis patet. In actu siquidem cogitationis habet sua singularem conclusionem, sicut est speculatiuus intellectus, propter quod electio, quæ est uoluntatis actus, conclusio dicitur consilii.

In responsione ad tertium eisdem art. nota, quod intellectus opus ad hoc, quod lex sit, sola motione uoluntatis eger. Voluntatis autem opus ad hoc, quod lex sit, eger & motione, & regulatione intellectus, motione quidem, quia uoluntas non mouetur nisi a cognito, regulatione autem, quia uoluntas irregularata, est iniquitas, & est sermo de uoluntate creata, diuina enim est lex legum.

inf. q. 91. a. 1. cor. & q. 92. ar. 1. cor. & q. 94. ar. 1. corp.

quæst. 57.

q. 6. ar.

indige uer. li. 1. tit. 4. le. 1. in prin. q. 17. arti. 3.

mines in limbo puerorum, ubi non est pena sentus ut infra dicitur. In inferno autem detruduntur homines propter solum peccatum mortale, ergo non erit locus, in quo possit puniri ille, qui habet peccatum ueniale cum originali solo.

RESPON. Dicendum, quod impossibile est, quod peccatum ueniale sit in aliquo cum originali peccato absque mortali. Cuius ratio est, quia antequam ad annos discretionis perueniat, defensus est tatis prohibens usum rationis, exculat eum a peccato mortali, & nunc de multo magis excusat eum a peccato ueniali, si committat aliquid quod sit ex genere suo tale.

Cum uero usum rationis habere inceperit, non omnino excusatur a culpa uenialis & mortalis peccati: sed primum, quod tunc homini cogitandum occurrit, est deliberare de seipso, & siquidem seipsum ordinauerit ad debitum finem, per gratiam consequetur remissionem originalis peccati. Si uero non ordinat seipsum ad debitum finem, peccatum quod in illa tate est capax discretionis, peccabit mortaliter, non faciens quod in se est, & ex tunc non erit in eo peccatum ueniale sine mortali, nisi postquam totum fuerit sibi per gratiam remissum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ueniale non est dispositio ex necessitate precedens mortale, sed contingenter, sicut quando quælibet disponit ad febrem, non autem sicut calor disponit ad formam ignis.

AD SECUNDUM dicendum, quod non impeditur peccatum ueniale esse simul cum solo originali propter distantiam eius, uel convenientiam, sed propter defectum usus rationis, ut dictum est.

AD TERTIUM dicendum, quod ab aliis peccatis mortalibus potest puer incipiens habere usum rationis, per aliquod tempus abstinere, sed a peccato omissionis prædictæ non liberatur, nisi quam cito potest, se conuertat ad Deum. Primum enim quod occurrit homini discretionem habenti, est quod de seipso cogitet, ad quem alia ordinat sicut ad finem.

Finis enim est prior in intentione, & ideo hoc est tempus primo obligatur ex Dei præcepto Dominus dicit. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos, Zacharia primo.

Ad affirmatiuum, quod dicitur in primo.

Ad affirmatiuum, quod dicitur in primo.

Ad affirmatiuum, quod dicitur in primo.

Ad affirmatiuum, quod dicitur in primo.

Ad affirmatiuum, quod dicitur in primo.

Ad affirmatiuum, quod dicitur in primo.

Ad affirmatiuum, quod dicitur in primo.

Ad affirmatiuum, quod dicitur in primo.